

קוֹנְטֵרַס

קְנֵאת סוֹפְרִים

יְדַבֵּר מִמַּעַלְת הָאָדָם אֲשֶׁר מְקַנָּא רַק לְדַבְרִים טוֹבִים,
לְקַיֵּם אֶת הַרְצוֹן שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וַיִּרְבֶּה לְבָאֵר
אֶת גְּנוּת מִדַּת הַקְּנֵאָה, שְׁאֶחָד מְקַנָּא בְּזוּלַת עַל לֹא דָבַר,
וְאֲשֶׁר זוּהִי מִמֶּשׁ מַחֲלָה, רַחֲמָנָא לְעֻלְמָן.

בְּנוֵי וּמִיֶּסֶד עַל-פִּי דְבָרֵי

רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֹר הַגְּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוֹצִינָא קְדִישָׁא עֲלָאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ

רַבִּי נַחֲמָן מִבְּרֵסְלָב, זְכוּתוֹ יִגָּן עָלֵינוּ

וְעַל-פִּי דְבָרֵי תְלַמִּידוֹ, מוֹרְנוּ הַגָּאוּן

הַקְּדוֹשׁ, אֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רֵז לֹא אָנִים לִיה

רַבִּי נִתָּן מִבְּרֵסְלָב, זְכוּתוֹ יִגָּן עָלֵינוּ

וּמִשְׁלַב בְּפִסְוִקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, פְּתוּבִים וּמֵאמְרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְגַמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְזֵהר הַקְּדוֹשׁ

הוֹבָא לְדָפוּס עַל-יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֵסְלָב

עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: כָּל אֱלוֹ שְׁתֵּמִיד
הִסְתַּכְּלוּ בַּחֲבָרָם בְּעֵין טוֹבָה, וְאַפְלוּ
שֶׁהִתְקַנְּאוּ בָהֶם, אֲבָל הַקְּנָאָה הִיְתָה רַק
לְטוֹבָה, שְׂרָצוּ גַם-כֵּן לְהַתְעַלּוֹת וְלִהְיוֹת
כְּמוֹתָם, קְנָאָה כְּזוֹ יֵשׁ בָּהּ שְׁלֵמוֹת, כִּי
אָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לְהִיּוֹת חָזֵק עִם הַנִּקְדָּה
שָׁלוֹ, וְלֹא לְהִתְבַּלְּבֵל מֵאַחֲרִים, אֲלֹא
יִסְתַּכֵּל עַל הָאֲחֵר אִיךְ הוּא מוֹסֵר אֶת
נַפְשׁוֹ בְּעֵבֹר נִקְדָּתוֹ, וְאֶת הַמְּסִירוֹת נִפְּשׁ
הַזֶּה שֶׁהוּא רוֹאֶה אֲצֵל זולָתוֹ — יִקַּח, כְּדִי
לְהוֹצִיא מִהַכַּח אֶל הַפְּעַל נִקְדָּתוֹ.

(אמרי-מוהרא"ש. חלק ב'. סימו תתקצה)

קוֹנְטֵרַס

קְנֵאת סוֹפְרִים

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (קִהְלֵת ד, ד): "וְרָאִיתִי אֲנִי
אֶת כָּל עֲמָל וְאֶת כָּל כְּשָׁרוֹן הַמַּעֲשֵׂה, כִּי הִיא קְנֵאת
אִישׁ מִרְעֵהוּ, גַּם זֶה הֶבֶל וְרַעוּת רוּחַ"; שְׁלֹמֹה
הַמֶּלֶךְ הָיָה הַחֲכָם מְכֹל הָאָדָם, וְלֹא הָיָה חָסֵר לוֹ
מְאוּמָה, זָכָה לְהִיּוֹת מֶלֶךְ עַל כָּל הָעוֹלָם, כְּסוּף וְזָהָב
וְכָבוֹד הָיוּ מִנֵּת חֶלְקוֹ, וְאִין דְּבָר בְּעוֹלָם שֶׁלֹּא הָיָה
לְשֹׁמֵה הַמֶּלֶךְ, עַד כִּדֵּי כֶּף שְׁפָתוֹב עָלָיו (מְלָכִים-א'
ה, יא): "וַיַּחֲכֶם מְכֹל הָאָדָם", וְלָכֵן רָאָה דְבָרִים
שְׂאֵחָרִים אֵינָם יְכוּלִים לְרֹאוֹת וּלְהִבִּין. חֲכָמֵינוּ
הַקְּדוּשִׁים אוֹמְרִים, שֶׁרַק שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הָיָה יְכוּל
לוֹמַר: "הֶבֶל הֶבְלִים הַכֹּל הֶבֶל", כִּי אָדָם פְּשוּט
שְׂאֵינוּ שׁוֹלֵט עַל שְׁנֵי זְבוּבִים, אֵיךְ הוּא יְכוּל לוֹמַר
כֵּן?! הֲלֹא הוּא צָרִיךְ לְלַחֵם עִם זְבוּבִים הַרוֹצִים
לְהִתְיָשֵׁב עַל פְּרִצוֹפוֹ, וְצָרִיךְ לְהִבְרִיחֵם מִמֶּנּוּ, וְאִם

אינו יכול להשתלט על זבובים, פיצד יכול לומר
הבל הבלים הכל הבל?! מה שאין כן שלמה
המלך, שהיה מלך מושל בכפה, והביאו לו כלם
מתנות, ובאו אליו מכל קצוות תבל ללמד אצלו
חכמה, ואחר שהיה לו כל טוב, ולא היה חסר
דבר, הוא יכול היה לומר: "הבל הבלים הכל
הבל". ולכן הוא מלמד אותנו למודים עמקים מאד
בחי האדם, איך לעבר את זה העולם, ואיך
להצליח בו. כי רק הוא, שעבר בחיים כל-כך
הרבה, היה יכול לומר: "וראיתי אני את כל עמל,
ואת כל פשרון המעשה, כי היא קנאת איש מרעהו,
גם זה הבל ורעות רוח". אני מסתכל על כל
העולם, אומר שלמה המלך, יש אנשים שיש להם
פשרונות, פשרון המעשה — זה מצליח וזה
מצליח, ומה הבציה? כי היא קנאת איש מרעהו.
יש מחלה בקרב בני-אדם הנקראת קנאה, והיא
המכלה את האדם לגמרי. אין עוד צרה בעולם
שלא תהיה בה מדת הקנאה, אין עוד מחלקת
ומריבות שלא תהיה בהן קנאה.

חכמינו הקדושים אומרים (מדרש אנדה), כבר
בעת בריאת אדם הראשון וחוה אשתו, בא הנחש

והסתכל עליהם, אדם הראשון ישב בגן-עדן, והיו מלאכי השרת צולים לו בשר, הציץ בו נחש, וראה בכבודו ונתקנא בו; נמצא מזה, שהראשון שקנא ה'ה הנחש הקדמוני. אומר על זה הזהר: הנחש בעצמו לא היה לו כח, אלא הסמ"ך-מ"ם רכב עליו. מהו סמ"ך-מ"ם? אלא בשביל הבחירה והנסיון, הקדוש-ברוך-הוא ברא כח הטמאה, שיוכל לכסות אותו יתברך, כי אם היה אדם יודע בידיעה ברורה, שהקדוש-ברוך-הוא מנהיג את עולמו, כמו שכתוב (דברים ד, לט): "וידעת היום והשבות אל לבבך, כי הוי"ה הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד מלבדו", זו ידיעה ברורה ומחלטת, או על-כל-פנים ה'ה מאמין בזה, שהקדוש-ברוך-הוא נמצא ואין בלעדיו נמצא, והכל זה אלקות, אז לא היתה בחירה לגמרי, אנשים לא היו עושים שטיות.

אם אדם היה מסתכל בכל דבר רק על הבורא יתברך שמו, לא היו שום מחלקת ומריבות בעולם, לא היתה עניות, לא היתה עשירות, כי אף אחד לא היה צריך מאומה, אלא כיון שנתנו כח לטמאה לכסות את הקדשה, נתנו כח להעלים ולהסתיר את

האור אין סוף — יש בחירה. שזה נקרא סמא"ל
 — שם של מלאך, שהקדוש-ברוך-הוא בראו
 להעלים ולהסתיר אותו, וזה מסוד הבחירה.

אמות העולם לא קבלו את התורה, ולכן הם
 תחת שליטת הסמ"ך-מ"ם, פי כף אומרים חכמינו
 הקדושים, שהשור של עשו זה סמ"ך-מ"ם, ונכדו
 של עשו הוא עמלק, אשר כתוב עליו (דברים כה):
 "אשר קרף בדרך", אתה באמצע דרכך, התחלת
 ללכת, התקדמת, יצאת ממצרים, היית שם בצרות
 צרות, ומשה רבנו הוציאך משם, והנה מי נטפל
 אל עם ישראל הראשון? עמלק. ולכן יש לנו מצות
 עשה (שם): "זכור אשר עשה לך עמלק בדרך
 בצאתך מצרים, אשר קרף בדרך ויזנב בך כל
 הנחשלים אחריך"; איך הוא בא? הוא מתחיל עם
 זנבות, הוא בא אל אנשים עם מחות קטנים, שאין
 להם מה לעשות, אנשים ריקים ופוחזים, ומקרר
 אותם.

אם תתבוננו על נחש, תראו דבר פלא, הוא
 גוחז על בטנו כי כף נתקלל: "על גחונך תלך ועפר
 תאכל כל ימי חיך", ומגלגל עצמו כגלגל

קנאת סופרים

שכט

במהירות גדולה מאד, על-ידי שמכנים זנבו לתוף פיו, וכך טורף את טרפו, חונקו ומכניס בו רעל. שזה מה שכתוב על עמלק: "אשר קרף בדרך", מקרר אותך, "ויזנב בך", נעשה כזנב ולוכד את האדם בפיו, "ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים", לבסוף מסיר את היראת אלקים. וזאת עשה הסמ"ך-מ"ם להעלים ולהסתיר ממנו את הקדוש-ברוך-הוא, כי אם היינו חושבים תמיד ממנו יתברך, היינו פוחדים ממנו, והיינו יודעים שיש דין ויש דין, יש שכר ויש ענש, היינו יראים מהקדוש-ברוך-הוא, היינו מתיראים להטיל מום בקדשים, כי במקום ששתיח מים, אל תזרק בו אבן. ולכן כתוב (שמות יז, ט): "ויאמר משה אל יהושע, בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק" וגו'. ואומרים חכמינו הקדושים (ראש השנה כט.): "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה? אלא כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים את לבם לאביהם שבשמים — היו מתגברים. כל זמן שעם ישראל היו לומדים תורה, ויודעים שיש להם רק הקדוש-ברוך-הוא אני נצחו, ברגע שהוריד את ידיו, הינו שחשבו שיש

טבע ומקרה, חס ושלום, אזי גבר עמלק. ואם-כן
 משה רבנו הוא זה שהחדיר אמונה בעם ישראל,
 להבהירם להתבונן רק אל הקדוש-ברוך-הוא,
 לידע כי רק הוא יתברך יצילנו.

והנה מצינו שאחר כל הנסים והנפלאות
 שעשה משה רבנו לעם ישראל, העביר את עם
 ישראל בתוך ים סוף, שזה היה גם בתוך גס. עד
 כדי כך שאומרים חכמינו הקדושים (עין ילקוט
 שמואל קסא): איך התפרסם הגס? אלא היכן שהיו
 מים — נחצו לשנים, היתה לו לאדם כוס מים,
 ולפתע ראה שהמים בכוס נחלקים לשנים, ויצא
 לשכנו, ונוכח שגם אצלו נעשה כן, וכן מעיר
 לעיר, עד שנתגלה שעכשו היה גם קריעת ים סוף
 לעם ישראל. וכן לא היה להם מה לאכל, ומשה
 רבנו הביא להם מן, שהיה זה גם גלוי, שירד להם
 מן השמים.

ואחר כל זה העם מתקוטטים עם משה:
 "וירב העם עם משה וגו', ויאמר להם משה: מה
 תריבון עמדי, מה תנסון את ה'" (שמות יז, ב),
 אומרים חכמינו הקדושים (מדרש אגדה), שאם היו

מבקשים יפה — היו מקבליים, אך דא עקא, שכל אחד הביא שקית עם אבנים, ורצו לסקל את משה, כמו שכתוב (שם, פסוק ד): "ויצעק משה אל ה' לאמר, מה אעשה לעם הזה, עוד מעט וסקלני", היתכן דבר כזה? משה רבנו עשה כל-כף הרבה טובות לעם ישראל, והנה רק חסר להם מים, וכבר רבים עם משה, ושואלים קשיות על הקדוש-ברוך-הוא, היעלה על הדעת דבר כזה? אדם שעשה לכם כל-כף הרבה טובות, בהיותכם במצרים סבלתם סבל גדול, ומי דאג לכם, מי מסר נפשו בעבורכם, אם לא משה? ראיתם עשר מכות שקבל פרעה, ראיתם שהבכורים נהרגו, יצאתם ממצרים בתוך הים ביבשה, ראיתם את המצרים טובעים, לא היה לכם מה לאכול, ומשה הוריד לכם מן וכו', והנה אין מים, ואתם מביאים שקיות עם אבנים, ורוצים לסקל את משה? זה לא מובן כלל וכלל, זו קלפת עמלק שבגימטריה ספ"ק, "היש הוי"ה בקרבנו אם אין" (שמות יז, ז), וארסו מחלחל בלבות בני-אדם.

ובכל דור ודור ישנו עמלק, המקרר את נשמות ישראל, ומתלוצץ מכל הקדוש לעם

ישראל, שזה בכלל כלי התקשורת והעתונות שלועגים ומתלוצצים מכל דבר שבקדשה. ונשאלת השאלה: מי ברא את כל העולם? מי נותן כח לאדם לנשם, ללכת, להתנועע, אם לא הקדוש-ברוך-הוא! ואיך יתכן דבר כזה?! חכמינו הקדושים מספרים, שאיזה הגמון שאל תנא אחד, אם הקדוש-ברוך-הוא אינו רוצה עבודה זרה, למה ברא אותה? ענה לו התנא: בשביל שוטים כמוך, שיהיה להם מה לשאל. כי אם לא היה בחירה ונסיון, כלם היו עכשו מלאכים, אבל הקדוש-ברוך-הוא רוצה בני-אדם שיש להם יצר הרע, ומסיתים ומדיחים אותם נגד הקדוש-ברוך-הוא באמונה פשוטה, ואף-על-פי-כן הם מתחזקים באמונה תמימה.

הצדיק הקדוש רבי ברוך ממעוז'בוז' זי"ע, [שהיה דוד רבנו ז"ל — אחי אמו], אמר לכל תלמידיו ובאי בית-מדרשו, אני יכול לומר לכל אחד מה בקש מהקדוש-ברוך-הוא בראש השנה, ומה ענו לו מהשמים, [כי כידוע בראש השנה דנים את האדם, וכותבים לו את התקציב, ומה יהיה עמו כל השנה. מי יעני ומי יעשיר, מי ימות ומי

יחיה, ואילו חיים יהיו לאדם: חיי צער, חיי נחת,
 ומי שימות — פיצד ימות: במים, בסקילה,
 בשרפה וכו', ולכן הזהיר רבנו ז"ל כל-כף לנסע
 לצדיק לראש השנה, כי הצדיק יכול לפעל טוב
 לאנשיו]. התלמידים מרב פחד לא נגשו לשאל.
 ובין המתפללים היה יהודי פשוט שואב מים, אשר
 זו היתה פרנסתו, ונסכם בדעתו שיכנס אל הרבי
 במוצאי ראש השנה וישאל. וכן עשה, ושאל: מה
 התפללתי ומה ענו לי? ענה ואמר לו הצדיק: אתה
 התפללת כל הראש השנה, שאין לך פח להיות
 שואב מים, ולשאת את דליי המים בקור ובחם
 וכו', אלא אתה רוצה להפסיק ממלאכתך ולשבת
 כל היום בבית-הכנסת, ולומר תהלים (כי היה אדם
 פשוט, ולא ידע ללמד תורה). ענה ואמר שואב
 המים: רבי, קלעתם אל המטרה. ושאל: ומה ענו
 לי בשמים? וענה ואמר הרבי: בשמים שחקו מך,
 כי אמרו: אם-כן, מה צריכים אותך?! יש פאן מלי
 מליונים מלאכים שאינם עושים כלום, רק
 מתענגים בזיו השכינה, אף המעלה שלך, שאתה
 נמצא פה בזה העולם, ומאד מאד קשה לך,
 עוברים עליך משברים וגלים, יש לך כל-כף הרבה
 צרות, אתה סובל עני, אין לך מהיכן לשלם בעבור

לָחֶם וְחֶלֶב, וּדְבָרִים בְּסִיסִיִּים שְׁאַתָּה צָרִיף לְאָכֹל,
 וְאַתָּה עֵיף וַיִּגַע וְטוֹרַח לְשֹׂאב מַיִם, וְאַתָּה יְכוּל כָּל
 רִגַע לִפְלִ בְדַעְתָּךְ — לָמָּה הַפְרָנְסָה שְׁלִי קָשָׁה
 כָּל-כָּף, וְהִנֵּה יִשְׁנֵם עֲשִׂירִים שָׁאִין תָּסֵר לָהֶם דְּבָר,
 יֵשׁ עֲשִׂירִים שְׂיוֹשְׁבִים בְּבֵיתָם וְנֹעִים וְחַם לָהֶם
 בַּחֲרָף, וּמְמוֹג לָהֶם בְּקִיץ, וְהִנֵּה אַתָּה טוֹרַח כָּל-כָּף,
 וּמְסַפִּיק עִם כָּל זֹאת לַחֲטָף פֶּה מִזְמוֹר תְּהִלִּים וְשֵׁם
 מִזְמוֹר תְּהִלִּים, זֶה חָשׁוּב מְאֹד מְאֹד אֲצִלוּ יִתְבָּרַךְ.

כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְשַׁתְּעֵשֶׁע עִם אָדָם שֶׁקָּשָׁה לוֹ
 מְאֹד, וַיֵּשׁ לוֹ בְּחִירָה, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן מְמַשִּׁיף לְעַבֵּד
 אוֹתוֹ בְּתַמִּימוֹת בְּלִי קְשִׁיּוֹת, וְאֵינּוּ שׁוֹאֵל: לָמָּה
 צָדִיק וְרַע לוֹ, רָשָׁע וְטוֹב לוֹ?! וְלָכֵן אִם אָדָם
 שֶׁכָּל-כָּף נִעְצָם מִפְּנֵי הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא, וְרוֹאֶה
 בְּדִיוֹק הַהַפּוּף, שֶׁאֵלּוֹ הַרְשָׁעִים עוֹשִׂים חֵיל, וְאַף-
 עַל-פִּי-כֵן מִתְחַזֵּק בְּאַמוּנָה פְּשׁוּטָה וְקוֹרָא: "רְבוּנוּ
 שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי מְאַמֵּין שְׁאַתָּה עִמִּי וְאַצְּלִי, רְבוּנוּ שֶׁל
 עוֹלָם, אַף אֶחָד לֹא יוּכַל לְנַתְּקֵנִי מִמֶּךָ וּמִהַתּוֹרָה,
 עַד שְׁאֵינִי רוֹאֶה כְּלוּם, אֲנִי רוֹאֶה שְׁרָשָׁעִים בְּכִלֵּי
 הַתְּקִשְׁרֵת מְדַבְּרִים פְּתוּחַ נִגְדָה, פְּתוּחַ נִגְדַת הַצְּדִיק,
 הַכֹּל מְלֹא תְמוֹנוֹת תּוֹעֵבָה, וּבְנִקֵּל יְכוּלִים לְמַשֵּׁךְ
 אוֹתִי אֶל הַזָּבֵל, וְאֵינִי נִמְשָׁךְ, אֶלָּא אֲנִי יוֹדֵעַ שְׁגָם

במקומי אתה נמצא", אם אדם עושה כן, זה חשוב
למעלה מכל עבודות המלאכים.

ולכן אומר מוהרנ"ת ז"ל, שמשה רבנו לא
יכול היה ללחם נגד עמלק, וכי ידבר בשבחו?
ולכן הצרף לשלח את תלמידו, שהוא יעשה את
העבודה, כי התלמיד יכול לדבר בשבח הרבי ולא
להפך. ולכן משה עסק רק בתפלה; "והיה כאשר
ירם משה ידו וגבר ישראל", כשהגביה ידיו כלפי
מעלה, הינו כשעם ישראל התבוננו רק על
הקדוש-ברוך-הוא, אזי הצליחו; כי כל זמן שאדם
אינו מסתכל על שטיות, תמונות תועבה, שקוץ,
זהום, תעוב, אינו מסתכל על עולם הפקר,
שעושים בו כל מיני מעשים מתעבים, אלא מחזיק
בתורה ובמצוות, אז דיקא מצליח. אבל מי הצרף
לילף להלחם עם הספקות, עם עמלק? יהושע.

ולכן כתוב: "ויחלש יהושע את עמלק ואת
עמו לפי חרב", הפה שלו נעשה חרב, הוא גלה
לנו גדלת הצדיק. רבנו ז"ל אומר (לקוטי מוהר"ן,
חלק א', סימן כט): על ידי שבח הצדיק, הלמוד שלו
נשמע ונתקבל; אפלו שיהיו המון רשעים שינסו

להעלים ולהסתיר את הצדיק, אבל אם התלמיד הולך ומפרסם את הצדיק ומגלה גדלתו, אזי עמלק נחלש. אבל זה עושה רק התלמיד, הרבי אינו יכול ללחם מלחמתו, עקר המלחמה היא שמגביה את הידיים, להראות לכלם שאין לנו עצה אחרת — רק לבוא אל הקדוש-ברוך-הוא. וזהו שאמר הוד המלך: "גם כי אלך בגיא צלמות, לא אירא רע כי אתה עמדי" (תהלים כג), והתלמיד צריך לדבר בשבח הצדיק.

ומה עושה עמלק? לוקח עצמו על התלמיד, למשה איננו יכול לעשות מאומה, והוא מפחד מאוד ממשה, כי משה מגלה את הקדוש-ברוך-הוא בגלוי פנה, ולכן לא יכול לו, אך למי פן יכול לעשות? לתלמיד. ולכן מצינו כשעשו רדף אחר יעקב, ויעקב פחד במאד מאד מה יהיה עם ילדיו, פתוב (בראשית לב, כד): "ויקחם ויעבירם את הנחל, ויותר יעקב לבהו ויאבק איש עמו עד עלות השחר". יעקב נותר לבד, ונאבק עמו שרו של עשו שהיה הסמ"ך-מ"ם, "וירא כי לא יוכל לו, ויגע בכף ירכו", הוא ראה אשר את יעקב לא יוכל להכניע בשום אופן, על-פן הפה אותו בפרך.

קנאת סופרים שלז

אומרים תכמינו הקדושים (בראשית ובה, פרשה עז, סימן ג'), שהכהו בילדיו. התלמידים נקראים ילדים, כמאמר ז"ל (סנהדרין יט:): כל המלמד בן חברו תורה, מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו. ולכן שרו של עשו, שהוא הסמ"ך-מ"ם, ראה שאינו יכול ליעקב, אזי נטל עצמו דרך התלמידים שלו, וכך רצה לשברו.

איך שובר הסמ"ך-מ"ם את בני אדם? על-ידי מידת הקנאה. אדם ותנה נכשלו על-ידי הנחש שהסיתם — למה לכם לילך לעשות רצון הקדוש-ברוך-הוא, אתם יכולים להיות כאלקים, וכך התחיל קלקול הבריאה. אחר-כך הייתה קנאת קין בהבל, והתוצאה — שהרג קין את הבל. נמצא אם כן, שכל קלקול הבריאה היה מחמת קנאה.

וזה מה שאומר שלמה המלך: "וראיתי אני את כל עמל ואת כל בשרון המעשה" — ראיתי מה קורה בזה העולם, שמקנאים זה בזה, הקנאה אוכלת את האדם בכל פה. זה מה שהסמ"ך-מ"ם מכניס בעולם, שאחד יקנא בזולתו, ומזה נעשה יריבו. ס' — עולה ששים, מ' — עולה ארבעים,

זוג — בעל ואשה, אם כל אחד יטל חמשים חמשים, יצליחו בתיי נשואיהם, ויגיעו לתכלית הקדשה, לתכלית השלמות. וברגע שאחד רוצה להיות יותר מוזלתו, זה ס' וזה רק מ', זה הקלפה של ס"מ, וכן הוא אצל כלם, מי שרק רוצה להתגבר על זולתו ולהיות יותר ממנו, זה כבר ס"מ, ומשם נמשכות הקנאה והשנאה.

ולכן אחר שעשו את העגל שזה היה החטא החמור ביותר, כי אמרו: "אלה אלהיך ישראל", לקחו עגל ואמרו: "כי זה האיש משה, לא ידענו מה היה לו", והחלו לשאל קשיות על משה ועשו עגל, שזה היה העון החמור ביותר; פתאם שכחתם ממשה, שכחתם מהטובות שעשה לכם, עד שאתם אומרים: כי זה האיש משה לא ידענו מה היה לו? ! ואתם לוקחים איזה שור אוכל עשב ועושים ממנו מציאות? ! לכן עקר תקונם היה "כי תשא את ראש בני ישראל וגו', זה יתנו כל עובר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש" וגו'. התקון לחטא העגל — להביא מחצית השקל, "העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל, לתת תרומת הוי"ה לכפר על נפשותיכם". מהווע דיקא

חֲצִי וְלֹא שָׁלֵם? אֵלֶּא לְהוֹרוֹת, שְׂיִהוּדֵי זְקוּק לְיִהוּדֵי שְׁנֵי, בְּעַל צָרִיךְ אֶת הָאִשָּׁה, וְהָאִשָּׁה צָרִיכָה אֶת הַבַּעַל. וְכַמְּאִמְרָם ז"ל (בְּרֵאשִׁית וּבָהּ, פָּרָשָׁה כב, סִימָן ב'): אִי אֶפְשָׁר לְאִישׁ בְּלֹא אִשָּׁה, וְאִי אֶפְשָׁר לְאִשָּׁה בְּלֹא אִישׁ, וְאִי אֶפְשָׁר לְשְׁנֵיהֶם בְּלֹא שְׂכִינָה. אֲנַחְנוּ בְּרַק חֲצִי, וְכַמּוֹבָא בְּזוּהַר (חֶלֶק ג' ז:), שְׂאָדָם לְלֹא אִשָּׁה נִקְרָא פְּלַג גּוֹף. הַשְּׁלֵמוֹת הֵיא כְּשֶׁמִּתְאַחֲדִים יַחַד, הַשְּׁלֵמוֹת הֵיא כְּשֶׁיִּהוּדִים מִתְאַחֲדִים בְּאַחֲדוֹת אַחַת, לְבַד זֶה בְּרַק חֲצִי. וְכְשֶׁשְׁנֵיהֶם חֲצִי — אֵין קְנָאָה, אֵין שְׂנְאָה, כִּי אֲנִי חֲצִי וְאַתָּה חֲצִי.

אֵימָתִי מִתְחִילָה לְהִיּוֹת טְמֵאָה, ס"מ? כְּשֵׁישׁ ס' — שְׁשִׁים, וּמ' — אַרְבָּעִים, אָבֵל כְּשֶׁאֶחָד אֹמֵר: אֲנִי יוֹתֵר מִמֶּךָ, וְיֵשׁ גְּזַעֲנוֹת, הַפָּרֵשׁ בֵּין יְעֻדוֹת וְכוּ', סִימָן שְׁנַכְנָס פֶּה ס"מ. כְּשֶׁאֶחָד רוֹצֵה לְהַשְׁתַּלֵּט עַל הַזּוּלָת, מִזֶּה צָרִיכִים לְפַחַד מְאֹד מְאֹד. זֶה הַטְּמֵאָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר. כִּי בְּאַמַת פְּלָנוּ מִיַּחְסִים, פְּלָנוּ בְּנֵי אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וְלֹא שִׁיף לֹאמֵר: אֲנִי יוֹתֵר מִמֶּךָ, אֵלֶּא פְּלָנוּ מִתְיַחֲסִים עַד אַבְרָהָם אָבִינוּ. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אֹמְרִים (סְנֵהֲדִין ל.ח.): לָמָּה נִבְרָא אָדָם יְחִידִי? שֶׁלֹּא יֹאמֵר אָדָם אָבִי גְדוֹל מֵאָבִיךָ, פְּלָנוּ בְּנֵים לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּמוֹ

שְׁפָתוֹב (דְּבָרִים יד, א): "בְּנִים אַתֶּם לַהוֹי"ה
 אֲלֵקִיכֶם", וְזוֹ סִבַּת כָּל הַצָּרוֹת שְׁסוֹבְלִים, שְׁאָדָם
 חוֹשֵׁב שֶׁהוּא יוֹתֵר מֵהַזּוֹלָת. וּמַהֵיכֵן זֶה בָּא?
 מִקְנָאָה.

וְלָכֵן צוּעַק שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ: "וְרָאִיתִי אֲנִי אֶת כָּל
 עֲמָל", אֲנִי רוֹאֶה שְׁבְנֵי-אָדָם עֲמָלִים כָּל-כֶּף קָשָׁה,
 כָּל אֶחָד רוֹצֵה שְׁיִהְיֶה לוֹ בֵּית יָפָה יוֹתֵר מִחֲבֵרוֹ,
 וּמַדּוּעַ? כִּי מְקַנָּא בְּזוֹלָתוֹ, וְעֲמָל לְהַשִּׁיג דְּבָרֵי
 חֲבֵרוֹ. "וְאֵת כָּל כְּשֵׁרוֹן הַמַּעֲשֶׂה", בְּנֵי-אָדָם בְּעֲלֵי
 כְּשֵׁרוֹנוֹת וּמְנַצְלִים אוֹתָם לְשִׁטּוֹת, וּמַהֵיכֵן זֶה
 נוֹבֵעַ? כִּי מְקַנָּאִים זֶה בְּזֶה, "כִּי הִיא קְנֵאת אִישׁ
 מֵרַעְהוּ", וּלְבִסּוֹף מְסִיִּם: "גַּם זֶה הֶבֶל", כִּי בְּאֵמֶת
 מָה יִשְׁאֵר מֵאֲתָנוּ? כְּשֶׁנֶּלְמַד תּוֹרָה — זֶה יִשְׁאֵר
 מֵאֲתָנוּ, כְּשֶׁנֶּקִּים אֶת הַמַּצּוֹת — זֶה יִשְׁאֵר מֵאֲתָנוּ,
 כְּשֶׁנֶּקְפִיד עַל צְנִיעוֹת — זֶה יִשְׁאֵר מֵאֲתָנוּ, לֹא
 לוֹקָחִים לְקָבֵר אֶת הַבַּיִת, אוֹ הִרְהוּט, וּשְׁאֵר מִיָּנִי
 דְּבָרִים שְׁבְנֵי-אָדָם מְקַנָּאִים בְּזוֹלָתָם.

וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁהַקְנָאָה הוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם,
 עַד כִּדֵּי כֶּף, שְׁגוֹרֶמֶת הַסְּתוֹת וּמַחֲלֶקֶת, זֶה בָּא
 מֵהַסֵּמ"ך-מ"ם שְׁקַנָּא בְּאָדָם וְחוּהָ, אֲשֶׁר יָשְׁבוּ

קנאת סופרים

שמא

בַּיַחַד בְּגֵן-עֵדֶן, וְהָיוּ מִלְאָכֵי הַשָּׁרֵת צוֹלִים לָהֶם
בְּשֵׁר, הַצֵּיץ בּוֹ נָחַשׁ וְנִתְקַנָּא בּוֹ, וְזֶה קוֹרָה אֶצֶל כָּל
אֶחָד וְאֶחָד מֵאַתְנּוּ, כָּל זְמַן אָנוּ מְקַרְבִּים אֶל הַצַּדִּיק,
אָנוּ חַיִּים חַיִּים טוֹבִים וְנִעְיָמִים, וְאִישׁ אֵינוֹ יָכוֹל
לְשַׁבְּרֵנוּ, אָנוּ מִתְעַנְּגִים בְּזִיו הַשְּׂכִינָה, פִּינּוֹן שְׁנוֹתָנִים
לְסַמְ"ךְ-מ"ם לְהַכְנִס בֵּינֵנוּ, זֶה יְסוּד הַמְּרִיבוֹת. הֵן
בְּבֵית — הַבַּעַל וְהָאִשָּׁה מִתְקוֹטְטִים, וַיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם
הַרְבֵּה אֵי הַבָּנוֹת וְכוּ'. הַכֹּל מִתְחִיל מִקְנָאָה, אֲשֶׁר
הִיא הוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם, כְּמֵאֲמָרָם ז"ל (שַׁבָּת קנב:):
כָּל מִי שֵׁישׁ לוֹ קְנָאָה בְּלִבּוֹ עֲצֻמוֹתָיו מִרְקִיבִים;
לְזֹאת עָלֵינוּ לְעֵבֵד עַל עֲצֻמָּנוּ לְעַקֵּר מֵאַתְנּוּ אֶת
הַקְּנָאָה וְהַשְּׂנָאָה, שְׁמַחֲדִיר בָּנוּ הַסַּמְ"ךְ-מ"ם, הָיִינוּ
יָכוֹלִים לְחַיּוֹת חַיִּים טוֹבִים וְנִעְיָמִים וְלַעֲזוֹר זֶה לְזֶה,
אֵךְ בְּכָל פַּעַם קָמָה צָצָה לָנוּ צָרָה חֲדָשָׁה, וּמִי עוֹמֵד
תַּחַת זֹאת? הַסַּמְ"ךְ-מ"ם, שְׁרוּצָה לְשַׁבֵּר אוֹתְנוּ,
לְכַלּוֹתְנוּ, לְהַבִּיא סוּף לְאַשְׁרֵנוּ הַגָּדוֹל. כִּי כָּל זְמַן
שָׂאנוּ מְקַרְבִּים לְצַדִּיק, אֵינָנוּ חֹסְרִים דְּבָר: יֵשׁ לָנוּ
מִן לְאָכֹל, מִים לְשִׁתּוֹת, בְּגָדִים לְלִבָּשׁ. וְהַסַּמְ"ךְ-
מ"ם אֵינוֹ יָכוֹל לְסַבֵּל דְּבָר כְּזֶה, וּמָה הוּא אוֹמֵר?
בֵּיעֶקֶב אֵינוֹ יָכוֹל כְּבָר לְנִגְעַ, "וַיֵּרָא כִּי לֹא יוֹכֵל
לוֹ", וּמָה עוֹשֶׂה? הוֹלֵךְ אֶל הַתְּלִמִּידִים. וְלִכֵּן
בְּמִלְחָמַת עַמְלָק כָּתוּב (שְׁמוֹת יז, ט): "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה

ליהושע, בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק",
 התלמידים צריכים לצאת למלחמה, הם צריכים
 לעמד על המשמר, שעמלק לא יפגס בהם.

חכמינו הקדושים אומרים (בבא בתרא עה.):
 פני משה כפני חמה, ופני יהושע כפני לבנה. מה
 ההפרש בין שמש ללבנה? הלא ברא הקדוש-
 ברוך-הוא את שניהם שיהיו שוים בקומתם, אך
 הלבנה קנאה בשמש ואמרה לפניו יתברך: אי
 אפשר לשני מלכים שישמשו בכתר אחד, אמר לה
 הקדוש-ברוך-הוא: לכי מעטי עצמך. וכיון שהיתה
 לה חלישות הדעת, הוסיף לה הקדוש-ברוך-הוא
 את הכוכבים, ונתישבה דעתה (חלין ס.). נמצא מכל
 זה, השמש אינה מקנאת, היא מגדלת ומצמחת,
 מפשרת את השלג, מחממת ומאירה, זה הצדיק
 — פני משה כפני חמה. הלבנה — זה התלמיד,
 יש בה קנאה. בין התלמידים יש קנאה, כל אחד
 רוצה גם-כן לחקות את הרבי, הלבנה רוצה להיות
 כמו השמש, למעשה היו שתיהן שוות, אבל מאחר
 שהלבנה קטרגה על-פני נתמעטה, היא בעצמה
 הביאה עליה את הצרה. ונתן לה הקדוש-ברוך-
 הוא את הכוכבים ונתפייסה. נשאלת השאלה: במה

נתפייסה, הלא סוף כל סוף השמש גדולה יותר?
 אלא רצה הקדוש-ברוך-הוא להראותה, היות
 שנתקנאת בשמש, על-כן נעשית קטנה, התבונני
 בכוכבים וראי אותם שהם פנקדות בלבד, אם לא
 תפסיקי לקטרג, עוד מעט תהיי גם כמותם.

וזה המוסר השכל לגבינו, הקנאה מביאה
 לאבדון, כשיש קנאה בין הבעל והאשה, זהו חרבן
 הבית. כמו שכתוב (במדבר ה, יד): "וקנא את
 אשתו", ועליה לבוא לפהן שהוא הצדיק, ונותן לה
 לשתות, ואם זה היה אמת — נתפרדה החבילה,
 ואם לאו — אזי אדרבה, נכנסת בהם יותר ויותר
 אהבה. כי כף כתוב בזהר (חלק א' רמה): כל אהבה
 שאין בה קנאה, סימן שאין בזה אהבה.

ואיזו קנאה? קנאה של קדושה. כגון (בראשית
 ל, א): "ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל
 באחותה", איך יתכן שרחל קנאה בלאה, אחר
 שהיתה צדקת כזו? אלא פאן רואים את גדלתה,
 שלא קנאה בלאה על שלה יש ילדים ולה לא, אלא
 במעשיה הטובים, ואתה שלא מתפללת טוב
 יותר ממנה, לאה מוזילה הרבה דמעות להקדוש-

ברוך-הוא, ובזה הייתה קנאתה. היזה אצלה בסוד (פבא פתרא קנג.): "קנאת סופרים תרבה חכמה"; והראיה — שהתבונתה הרבה מאד בעבור לאה, ומסרה לה את הסימנים, העקר שלא תתבייש אחותה (ילקוט שמואל קי). נמצא, אם-כן, שרחל אמנו לא קנאה באחותה כפשוטו, על שזכתה ליותר ממנה, אלא קנאה בגדל הזכיה של לאה, שזכתה לבכורת יותר להקדוש-ברוך-הוא, זו נקראת קנאה דקדשה, ועל זה אומר הזהר: כל אהבה שאין בה קנאה, סימן שאין בזה אהבה.

כי צריכים כל-כף לאהב את הקדוש-ברוך-הוא, עד שמה שרואים אצל הזולת מצוות ומעשים טובים, אנו מקנאים בזה ורוצים לעסק בזה גם-כן יותר ויותר. אנו רואים ילדי חמד עם פאות מסלסלים, גם אנו רוצים לזכות לזה, אנו רואים גברים בזקן ופאות פיראי ה', גם אנו רוצים לזכות לזה. זו קנאה דקדשה, כדגמת רחל שקנאה במצוותיה של לאה, שאמרה: אלולא שצדקה ממני, לא זכתה לבנים, למה זכתה לילדים טובים? מפני שהוזילה דמעות. רואים אנשים שזכו לילדים טובים, אין זאת אלא ששפכו דמעות כמים.

ולא רק על ילדים צריף לבקש, אלא גם על עצמנו, כלנו הילדים של הצדיק, חכמינו הקדושים אומרים (סנהדרין יט:): כל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו. עלינו לבכות בכל יום, שלא נעזב את הצדיק. הקומוניסטים, ימח שם, הסיתו את הילדים נגד ההורים, שזה דבר נגד השכל, אבא ואמא הולידו אותך, אבא ואמא יגעו וטרחו בעבורך, ועתה מפני כמה רשעים ארורים, רוצחים, אתה תעזב את הוריה? ! וכן כל מי שמסית ומדיח תלמידים נגד רבם, זה אותו כאב וצער כמו שלוקחים ילדים מהוריהם, שאין לה צער גדול יותר מזה. כי ההורים יגעו וטרחו כל-כך בעבור הילדים, היתכן להפריד את הילדים מהוריהם? ! כמו-כן פשקמים התלמידים על הצדיק, זה כדגמת ששקמים הילדים על אביהם, אשר אין לה צער גדול מזה.

הייתי פעם בבית אבות, וראיתי שם מחזה נורא, בפרוודור ישבה קבוצה של ילדים נשואים והתוכחו. ובתוכם ישבו אבא ואמא זקנים מאד ובכו מרה: "אנא קחו אותנו מפה הביתה, איננו צריכים מאומה, רק מטה ומעט אכל", והבנים

והפנות, החתנים והכלות נסו לשכנעם: "לא, פה טוב בעבורכם", וההורים מבכים: "אנא קחו אותנו הביתה", נקרע לבי בראותי את המחנה הזה. ולמדתי מוסר השכל עצום, בראותי איך ילדים יכולים כל-כך להתאכזר לאבא ואמא שהולידו אותם, אתם יודעים כמה זמן טרחו לגדלם?! כמה לילות היו ערים בעיניים של הילדים?! כמה פעמים הצרכו לרוץ אל רופאים עמהם?! כמה הדירו שנה מעיניהם, ועד שפבר זכו להכניסם לתלמוד תורה ולבית-ספר, כמה צער ועגמת נפש הייתה להם ממה ששמעו באספת הורים, דברים לא כל-כך ערבים לאזן, איזו בוששה הייתה להם, והיו כאובים ועצובים כל-כך, וכך עבר שבוע אחר שבוע, חדש אחר חדש, המלמד או המורה אין להם כח להתמודד, וגדלים הילדים עד שנעשים בר מצוה, בת מצוה, ואחר-כך ממשיכים בישיבה ובתיכון וכו', ועד שזוכים לחתן אותם, ומתחילים לראות מעט גחת, וההורים ממשיכים לעזור לילדים ולתמוך בהם משך כל החיים, איזה צער כשיילדים מתמרדים כלפיהם ובוועטים בהם, או כשההורים מוזנקנים, וילדים אין כח, וזורקים אותם לבית אבות וכו'. עד היכן יכולים להדרדר.

לִכְן רְאוּ לְהִתְאַחַד יַחַד, שְׁמְרוּ עֲצֻמְכֶם מִקְנָאָה,
 לֹא לְזַלְזֹל זֶה בְּזֵה, לֹא לְחַלֵּק וְלָרִיב זֶה עִם זֶה, אֶל
 תִּתְעַרְבוּ בְּמָה שְׁאִין שִׁדְּךָ לָכֶם, מִסְפִּיק לָנוּ הַסֵּבֶל
 שְׁאָנוּ סוֹבְלִים אֲלֵפִים שָׁנָה, הִנֵּה הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 רוֹצֵה לְגַאֵל אוֹתָנוּ, הִנֵּה אָנוּ כְּבָר קְרוֹבִים מְאֹד לְקֶץ
 הַגְּאֻלָּה, הִנֵּה זְכִינוּ לְהִקְיָם קְהֵלָה יְפָה, בְּמִטְרָה
 שְׁאֶחָד יֵאָהֵב אֶת הַשָּׁנִי, וַיַּעֲזְרוּ זֶה לְזֶה, וְהִנֵּה בְּכָל
 פַּעַם צָצָה צָרָה חֲדָשָׁה. וְגַם בְּזֵה לֹא צְרִיכִים
 לְהִתְעַרֵּב, בְּדַבָּרִים שְׁאִינָם שְׂיָכִים לָכֶם, הַקְנָאָה
 מְבִיאָה לְשִׁנְאָה, הַשִּׁנְאָה מְבִיאָה לְרִשְׁעוֹת, וּמֵה
 יוֹצֵא מִזֶּה: שִׁקְרָר, הוּא מִתְחִיל עִם קְנָאָה, וְאַחֲרֵי-
 כֵן שִׁנְאָה, וְאַחֲרֵי-כֵן רִשְׁעוֹת, וְלִכְן אִם מִתְקַרְבִּים
 אֶל הַצְּדִיק שְׁמוֹרִיד אֶת הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּזֵה
 הָעוֹלָם, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוֹשִׁים (חֲגִיגָה טו.)
 יְשִׁיבָה לְמַעְלָה, וְלֹא שִׁנְאָה וְלֹא קְנָאָה וְלֹא תַחֲרוֹת;
 לְזֶה אָנוּ צְרִיכִים לְהִגִּיעַ! הַלְבָּנָה קְנָאָה בְּשִׁמְשׁ,
 אָמַר לָהּ הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: לְכִי מֵעֵטִי עֲצֻמְךָ,
 וְהִיִּתָּה לָהּ חֲלִישוֹת הַדַּעַת, וּפִיִּסָּה הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-
 הוּא עִם כּוֹכְבִים, לְהוֹרוֹת לָהּ, אִם לֹא תַחֲדָלִי
 לְקַטְרֵג, אֶת עֲלוּלָהּ לְהִיּוֹת עוֹד יוֹתֵר קְטַנָּה כְּדַגְמַת
 הַכוֹכְבִים, וְנִתְפִּיֶסָה.

עלינו לראות דבר אחד — איך זוכים להחזיר בנו אמונה בהקדוש-ברוך-הוא! איך זוכים לחסן עצמנו בחסון נגד רוחות זרות, שלא יכנסו בנו? החסון הזה פשוט בתכלית: להסתכל אחרונית, להתבונן מה הייתי עד עכשו, ומה נהייתי. כל זמן שצייתי את הצדיק, מה עשה לי? עזר לי והתחננתי, עזר לי ויש לי ילדים, עזר לי בשלום-בית, בפרנסה, בכל צעד ושעל בחיים, ופתאם כשנכנס ס"מ באמצע, רוח זרה, ארצה לעזוב, חס ושלום! אז הראה הקדוש-ברוך-הוא ללבנה — קנאת בשמש, ראי את הכוכבים, את עלולה להיות קטנה כמוהם.

ולכן צריך להזהר מאד מאד משועלים קטנים מחבלי כרמים, הפוערים פיהם לדבר על הצדיק הקדוש במעלה נוראה ונפלאה. פה — עולה שמונים וחס, עם הכולל — שמונים ושש, אלהים — שמונים ושש. עם הפה יכולים להמשיך על עצמם מדת הדין, עד שיתחרטו מאד. כיצד יכולים להכיר כלב שוטה? פיו פתוח וריר נגר ממנו. אם פיו של אדם פתוח לדבר נגד הצדיק, וריר זב על שפתיו, צריכים להזהר ממנו

במאד מאד, כי פאָשר מקבלים נשיכה מכלב כזה, זה מסכן מאד, וצריכים לקבל תכף-ומיד חסון.

מספר, שהיו שני אחים צדיקים בשם: ר' יוסף ור' מיכאל, הם התקרבו לצדיק הקדוש רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע, אשר הִיהָ הראשון שהכניס את החסידות להונגריה, וקרב המון אנשים אל הקדוש-ברוך-הוא. ובין התלמידים היו שני האחים הנ"ל מעיר נאנאש. לפני שנסתלק מזה העולם, שאָלוהוּ בגדל תמימותם: רבי, אל מי גלף אחרים? ואמר: מי שיכול לקחת לכם את הנשמה, ולרחץ אותה ולכבסה, ולהשיבה לכם נקיה, זה נקרא רבי אמת.

כי רק זה נקרא צדיק, שיכול לקחת לנו את הנשמה ולזככה בזכוף אחר זכוף. רבנו ז"ל אומר (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ריד): רב"י ראשי תבות: ר'אש ב'ני י'שָרָאל, רב"י ראשי תבות: ר'שעים ב'חשף י'דמו, יש שתי בחינות של רבי, יש רבי שיכול להגביה את האדם למעלה, בחינת: ר'אש ב'ני י'שָרָאל, עד עכשו היינו בלכלוף ובבוץ, הוא נקה ורחץ אותנו והביאנו למה שהגענו, ויש

רבי בחינת ר'שעים ב'חשך י'דמו, שנותרים על ידו
 ב'חשך ו'ערפל. ולכן עלינו להתפלל בכל יום, שלא
 יבואו מסיתים ומדיחים לשטף לנו את המוח,
 ולהשפיע ממנו את הטובות שקבלנו מהצדיק.
 והעקר להתאחד יחד, שזה החסון כנגד כל
 המסיתים ומדיחים, וזה יעזר לנו לעבור על הכל,
 ולקבל בצותא פני משיח.

תם ונשלם, שבח לאל בורא עולם!